

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Svar til Astrup

BISTAND

Felles svar

Det er bra at regjeringen vil følge opp hensynet til menneskerettighetene i næringslivsbistanden, men hvordan vil de gjøre det hvis verken myndighetene i landet eller selskapene selv tar ansvar?

Utviklingsminister Astrup skriver i sitt svar til noen av oss, datert 24. oktober, at det gjøres mye bra på overordnet plan for å sikre ivaretagelse av menneskerettighetene i næringslivsrettet bistand. Det viser også Norad-evalueringen vi henviser til, og ingen har hevdet noe annet. Det er konkretisering og gjennomføringen som blir kritisert, og Utviklingsministeren svarer ikke på denne kritikken.

Vi deler utviklingsministerens syn om at investeringer trengs for å sikre utvikling, men skal utviklingen bli bærekraftig må det større akt-somhet til. I mange land er farlige arbeidsforhold, miljøødeleggelser og menneskerettighetsbrudd utbredt. Dette hindrer utvikling.

I møte med disse utfordringene må norske myndigheter følge opp utover gode overordnede anbefalinger. Det som trengs er tydelige mandat, stillinger, rapporteringsrutiner og penger. Uten tilstrekkelig støtte eller veiledning er det vanskelig for selskaper etterleve FNs veiledende prinsipp for ansvarlig næringsliv (UNGP). Samtidig gjør mangel på

sanksjoner at bedrifter som ikke tar forpliktelsene på alvor, har lite å frykte.

Det er riktig som Astrup sier at det er en risiko for selskapene å operere i usikre marked. Men å belage seg på at næringslivet ivaretar menneskerettighetene på egen hånd blir for enkelt. Regjeringen bør sørge for at selskaper som får økonomisk eller politisk støtte fra norske myndigheter forplikter seg til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. UNGP er ikke utviklet for å minimere risikoen for selskapene, men for menneskers liv og helse. Mennesker som blir negativt berørt av investeringer bærer den største risikoen.

Flere land har innført nasjonal lovgivning som forplikter næringslivet, som for eksempel «due diligence» loven i Frankrike, og anti-slaverilovene i Storbritannia og Australia. Det er på høy tid at også Norge innfører lignende lovgivning som forplikter alle norske selskaper å foreta risikovurderinger for å unngå at virksomheten bidrar til menneskerettighetsbrudd eller alvorlige miljøødeleggelser.

John Peder Egenæs,
Amnesty International Norge
Johan N. Hermstad,
Fellesrådet for Afrika
Anja Bakken Riise,
Framtiden i våre hender
Henriette Killi Westhrin,
Norsk Folkehjelp
Heidi Furustøl,
Initiativ for Etisk Handel
Gro Lindstad,
FOKUS (Forum for kvinner og utvikling)
Anders Haug Larsen,
Regnskogfondet
Borghild Tønnessen-Krokant,
Forum for utvikling og miljø

Alltid lojal?

ARBEIDER-
PARTIET

Per Velde

Arne Paasche Aasen: Alltid lojal mot Ap-ledelsen? Ja, det spørres det om i artikkelen i Klassekampen 10. november. «Korleis skal ein elles tolka at han til ei kvar tid forsvarte det gjeldande parti-programmet – reformistisk eller revolusjonært?»

Her kan det nevnes at Aasen på sine eldre dager i én stor sak ikke lenger følte den

samme lojaliteten til Ap-programmet. 1.mai 1972 marsjerte Folkebevegelsen mot EEC inn på Youngstorget. Der stod vi 20.000 og hørte Ragnar Kalheim tale og Birgitte Grimstad synge. Og sjøl følte jeg at det mest høytidelige var da Arne Paasche Aasen stod fram og leste «Den gamle fanebærer».

Dette var et slag i trynet på Bratteli, partisekretær Ronald Bye og ja-generalen Haakon Lie. Skal vi gjette at dette kan ha spilt inn når han på sine gamle dager ikke ble omfavnet av partiledelsen?

Per Velde,
Nøtterøy
pevelde@online.no

Hør, Ap–EØS-alarmen går!

ARBEIDSLIV

Heming Olausen

Alarmen går om at EØS-avtalen kan ryke. I en del medier advares det allerede om «tap av titusenvis av arbeidsplasser». Appellen går til Ap-at de må redde avtalen mot et sterkere SV og Sp, nå som det kan være «fare» for at fagbevegelsen vil vende seg mot avtalen og kreve at Norge sier den opp.

Hva handler dette egentlig om? Det handler om sosial dumping, om anstendige arbeidsvilkår også for arbeidsinnvandrere, og om norsk suverenitet.

Den aktuelle saka som har fått den største fagforeninga i Fellesforbundet til å snu fra «ja til EØS» til «ut av EØS» er saka om dekning av kostnader til reise, kost og losji. Det kan høres ut som en liten sak, men er det ikke. Vi har nå langt over 200.000 arbeidsinnvandrere i Norge. Svært mange av disse pendler til og fra hjemlandet, som Polen, Latvia, Litauen.

Hvem skal betale kostnadene for denne pendlinga? Det har vært fastslått i allmenngjort tariffavtale at det er arbeidsgiverne som skal dekke kostnadene. Da arbeidsgiversida begynte å angripe denne avtalen, fikk de motbør. Saka gikk helt til

Høyesterett, som slo fast at tariffavtalen ligger fast, og arbeidsgiverne skal dekke kostnadene. De ga seg imidlertid ikke, og klaget saken til Esa–overvåkingsorganet for EØS. Esa ba LO og NHO finne ei løsning. Saken ble så behandlet i Tariffnemnda, der flertallet konkluderte i NHOs favør–mot LOs ene stemme.

Dermed har vi kommet i en situasjon der NHO/Esa overtrumfer norsk Høyesterett! Taperne er arbeidsinnvandrere og fagbevegelsen. Dette har sprengkraft i seg til å gjøre framtidig bruk av allmenngjøringsordningen irrelevant, til å endre den norske forhandlingsmodellen og kan også true de tariffestede rettighetene for norske arbeidstakere.

Det er dette styret for Fellesforbundet avd. 5 ikke vil finne seg i. De peker på løsningen: Ut av EØS. På Fellesforbundets forrige landsmøte ble EØS-avtalen «redda» med tre stemmers overvekt. Når forbundet samles i oktober 2019 vil dette flertallet sannsynligvis snu. Fellesforbundet–som skal slå seg sammen med det enda mer radikale Transportarbeiderforbundet–vil da kunne bli en spydspiss inn mot LO-kongressen i 2021 for å snu også hele LO mot EØS, i forsvar av et anstendig arbeidsliv, solidaritet med arbeidsinnvandrerne og

for at Høyesterett skal være øverste rettsorgan i Norge.

SV støtter sjølsagt ei slik utvikling. Vi mener EØS er en husmannskontrakt, noe denne saka til fulle viser. Vi mener avtalen bør erstattes av en tosidig, balansert og likeverdig handelsavtale med EU, slik EU har med en rekke land rundt i verden.

Vi håper Ap nå vil tenke seg om, stille seg på fagbevegelsens side, og ikke akseptere overstyring av norsk arbeidsliv. Gro Harlem Brundtland erklarte i sin tid at arbeidslivet ikke ville bli berørt av EU-lovgivning. Den myten er fullstendig knust. LO-kongressene i 2013 og 2017 erklarte at norske tariffavtaler, arbeidsrett og arbeidsmiljøloven skal ha «forrang» for EU-lovgivning. Også denne forutsetninga er eliminert.

Det er på tide å ta kampen for folkestyret og sjølråderetten, for tariffavtaler, allmenngjøring og et anstendig arbeidsliv. At det blir en ufin kamp med voldsomme overdrivelser og skremslar om tap av arbeidsplasser og «isolasjon» er sikkert. En del av oss husker 1994. Mye tilsier at det blir det samme også denne gangen. Det er vi forberedt på.

Heming Olausen,
landsstyremedlem i SV
heming.olaussen@gmail.com

Sortering og selvbestemmelse

ABORT

Johanne Sundby

Jeg fikk et litt merkelig svar i Klassekampen i går, på mitt innlegg om sorteringssamfunnet. Innsender, Merete Hoel, påstår å lese noe annet ut av det jeg skrev, enn det jeg faktisk står for, et ofte brukt retorisk grep.

Selvfølgelig er ikke sosial sortering – uansett grunnlag – bra. Vi blir alle født med basale menneskerettigheter, og det prinsippet burde stå knallfast. Gjennomgangen av historiske sorteringserfaringer viser at heller ikke de som kalte seg kristne går klar her. Det er viktig å være klar over når de anklager andre for å ville sortere på et stygt grunnlag.

Historisk snakker vi om å sortere fødte mennesker, som omfattes av menneskerettighetene. Abort har vært og er en av flere løsninger når et foster – ikke et født menneske – viser ulike grader av alvorlige helseproblemer i fosterlivet.

La meg utdype noe av det jeg faktisk har sagt. «De fleste ønsker seg friske barn». Ja, det er faktisk det folk ønsker seg. Noen få gravide synes det ikke spiller så stor rolle,

og velger å fortsette graviditeter med påvist alvorlig sykdom eller genetisk feil. De fleste gjør det ikke. De fleste som får påvist noe galt ved fosteret har det vanskelig en lang tid, og strever med å finne ut av hva de skal gjøre.

«Å få et funksjonshemmet barn er ikke bare en gave, det er også et ansvar som varer livet ut». Noen sier at de opplever et barn med for eksempel Downs syndrom er en spesiell gave. Noen synes ikke det er noe annet enn en byrde de likevel tar på seg.

Alle barn medfører et ansvar, men ikke livet ut. De fleste barn blir voksne og klarer seg selv etter hvert. En stor bekymring for foreldre av hjelpetregende barn er hvordan det skal gå når de faller fra. De fleste med bra ressurser greier og mestrer ett barn med alvorlig funksjonssvikt. Noen greier det ikke. Min mor forsket på mestring i familier med sterkt funksjonshemmede barn. Jeg kjenner godt til forskningen på dette feltet.

Fra foreldre med barn med for eksempel trisomi 21, har vi fått høre at det er vondt for dem å vite at andre aborterer bort disse fostrene. Ja, det er helt sikkert vondt, men er det så vondt at det skal

trumfe det valget den enkelte kvinne tar? Man kan ikke bære hele ansvaret for andres ønsker om «mangfold». Det kompliserte er at noen vil pålegge kvinner som bærer et levedyktig foster, men med mulighet for sterk funksjonshemming, å bære fram dette fosteret for å hindre sortering i samfunnet.

Johanne Sundby – altså meg, abortlege og nemndserfaren lege, og abortfokkjemper – mener at kvinners selvbestemmelse ikke skal innskrenkes. Vi trenger ikke entydige føringer. Den som skal bære byrden av å bære et barn med alvorlig feil – enten av å ta abort eller av å føde, bør fatte avgjørelsen ut fra en forutsetning hun selv kjenner på, og som andre ikke skal bedømme om er «god nok». Vi skal ikke øke byrden hennes ved å påføre skam og skyld, eller fordi det skal inngå i et politisk spill.

De som ikke ønsker abort har full anledning til å la være. De som ønsker det, bør få lov. Grunnlaget for seinabort har vært og vil oftest være at det er noe alvorlig i veien med fosteret. Og det er ingen grunn til å endre dette.

Johanne Sundby,
lege

johanne.sundby@medisin.uio.no